

© А.В. Косинський, А.В. Снісар, Д.Л. Бузмаков, Д.І. Дзевицький, С.Д. Дорогань, 2011

УДК 616.366—003.7—081:612.357.5

А.В. КОСИНСЬКИЙ, А.В. СНИСАР, Д.Л. БУЗМАКОВ, Д.І. ДЗЕВИЦЬКИЙ, С.Д. ДОРОГАНЬ
Український державний науково-дослідний інститут медикосоціальних проблем інвалідності, відділення медико-соціальної експертизи та реабілітації при захворюваннях хірургічного профілю, Дніпропетровськ

ТЕХНОЛОГІЯ КОРЕКЦІЇ ПОРУШЕНЬ ПЕЧІНКОВОГО КРОВОПЛИНУ ПІСЛЯ ХІРУРГІЧНОГО ЛІКУВАННЯ ЖОВЧНОКАМ'ЯНОЇ ХВОРОБИ ТА ЇЇ УСКЛАДНЕНЬ

У роботі на підставі обстеження 90 осіб, оперованих з приводу жовчнокам'яної хвороби (ЖКХ) та її ускладнень, досліджено стан магістрального печінкового кровоплину. При цьому у 80% пацієнтів з ПХЕС визначалися порушення печінкового кровоплину у віддаленому періоді у вигляді зменшення артеріального кровопостачання та перфузії печінки на тлі домінування венозної складової. Розроблена обґрунтована технологія корекції порушень порто-кавального кровоплину, що дозволило покращити печінкову гемодинаміку та попередити розвитку тяжких інвалідизуючих наслідків хірургічного лікування ЖКХ.

Ключові слова: хірургічне лікування жовчнокам'яної хвороби, печінковий кровоплин, технологія корекції

Вступ. Хірургічні втручання з приводу жовчнокам'яної хвороби (ЖКХ) та її ускладнень посідають провідне місце у структурі операцій на органах травлення [1, 2]. Успіхи хірургії ЖКХ та її ускладнень знизили, але не дозволили звести нанівець кількість післяопераційних невдач у вигляді “післяхолецистоектомічного синдрому” (ПХЕС), який спостерігається у 25-40% прооперованих [3, 4, 5, 6]. Порушення магістрального печінкового кровоплину після хірургічного лікування ЖКХ та їх вплив на результати оперативного втручання залишаються недостатньо дослідженими [7]. Вивчення магістрального порто-кавального кровоплину хворих на ЖКХ у післяопераційному періоді дозволить встановити патогенетичні аспекти виникнення ПХЕС та розробити цілеспрямовані заходи їх корекції.

Мета дослідження. Розробити технологію корекції порушень магістрального печінкового кровоплину після хірургічного лікування жовчнокам'яної хвороби та її ускладнень.

Матеріали та методи. Обстежено 90 пацієнтів після хірургічного лікування ЖКХ та її ускладнень. Хворі розподілялися на дві групи: першу (I) групу склали 34 (37,8%) інваліда внаслідок негативних результатів оперативного лікування ЖКХ та її ускладнень, другу (II) групу — 56 (62,2%) пацієнтів, що не звертались до МСЕК для встановлення групи інвалідності, але мали ознаки обмеження життєдіяльності та потребували проведення комплексної медичної реабілітації. Чоловіків було 25 (27,8%), жінок — 65 (72,2%). Серед обстежених переважали особи працездатного віку (до 60 років) — 63 (70%) пацієнт. В I групі серед 34 пацієнтів 10 (29,4%) хворих на момент дослідження були інвалідами II групи, а 24 (70,6%) — III групи.

Оцінку запропонованої технології корекції регіонарного печінкового кровоплину проводили в підгрупах А та В II групи. За основними показниками (вік, стать, анамнез хвороби, об'єм оператив-

ного втручання) хворі підгруп II А (25 осіб) та II В (31 особа) були репрезентативні. При цьому у всіх хворих I групи та II А застосовували розробленої заходи медичної реабілітації. Даний розподіл надавав змогу оцінити як ефективність реабілітаційних заходів у інвалідів так і можливості профілактики інвалідизації при дослідженій патології.

Дослідження стану магістрального печінкового кровоплину проводили ультразвуковим сканером GE Logiq P5Pro з конвексним датчиком 3,5 Мгц. Виконували доплерографічне сканування черевного стовбуру, загальної печінкової артерії та ворітної печінкової вени у положенні на лівому боці та на спині при госпіталізації та на 14 добу лікування. Для візуалізації черевного стовбура проводили сканування черевного відділу аорти в поперечній площині. У воротах печінки визначали ворітну печінкову вену та загальну печінкову артерію.

При доплерографічному скануванні визначали середню лінійну швидкість кровоплину (V , см/с), об'ємну швидкість кровоплину (Q , мл/хв), індекс резистентності (IR), індекс пульсації (IP), діаметр судини (d) та проводили порівняння показників з отриманими у 10 умовно здорових осіб (контрольна група). Додатково розраховували показники: загальний печінковий об'ємний кровоплин (Q) — сума об'ємної швидкості кровоплину у портальній вені та печінковій артерії; доплерівський перфузійний індекс ($ДПІ$) — співвідношення об'ємної швидкості кровоплину у печінковій артерії до сумарного об'ємного кровоплину у печінці (печінкова артерія і портальна вена); печінково-судинний індекс ($ПСІ$) — відношення лінійної швидкості кровоплину у портальній вені до індексу пульсації у печінковій артерії; індекс застою ($IЗ$) — відношення площини діаметру портальної вени до середньої лінійної швидкості кровоплину у портальній вені.

Вперше для об'єктивізації стану порто-кавального кровоплину у віддаленому періоді після

хірургічного лікування ЖКХ запропоновано спосіб діагностики магістрального печінкового кровоплину (патент на корисну модель № 46990, 11.01.2010р.) з обчисленням індексу венозного повернення – співвідношення об'ємної швидкості кровоплину у воротній печінковій вені до об'ємної швидкості кровоплину у черевному стовбурі, індексу артеріального постачання – співвідношення об'ємної швидкості кровоплину у загальній печінковій артерії до об'ємної швидкості кровоплину у черевному стовбурі та порто-печінкового відношення – співвідношення об'ємної швидкості кровоплину у порталній вені до об'ємної швидкості кровоплину у печінковій артерії. Показник індексу венозного повернення більше 0,47 свідчив про підвищення венозного повернення до печінки та приховану венозну гіпертензію у черевній порожнині. Індекс артеріального постачання менше 0,51 свідчив про зниження артеріального припливу

до печінки та дозволяло проводити діагностику ішемії органу, яка розвивається при хронічних патологічних процесах в паренхімі органу на доклінічній стадії. Порто-печінкове відношення більше 0,97 свідчило про підвищення об'ємної доли венозного кровоплину в печінці, що може бути ознакою початкової стадії печінкової венозної гіпертензії.

Статистичну обробку даних проводили із застосуванням програмних пакетів EXCEL 2000 та Statistica 6.0. Рівень значимості відмінностей між показниками в досліджених групах оцінювався із застосуванням критерія "t" Стьюдента.

Результати досліджень та їх обговорення. При аналізі отриманих даних визначалася різниця показників артеріо-порто-кавального кровоплину в I та II групах, що характеризувалася змінами як в артеріальній, так і у венозній його складових (табл. 1).

Таблиця 1

Показники ділянкового печінкового кровоплину в групах обстежених

Показник	Контроль (M±m)	I група (M±m)	II група (M±m)
Діаметр черевного стовбура	0,53±0,01	0,5±0,02	0,6±0,02
Діаметр загальної печінкової артерії	0,48±0,02	0,5±0,01	0,5±0,01
Діаметр воротної печінкової вени	1,02±0,03	1,18±0,01*	1,03±0,01
V med. черевного стовбуру	100,2±3,6	72,5±5,3*	79,1±4,2
V med. загальної печінкової артерії	59,8±1,2	40,0±4,1	46,1±3,6
V med. воротної печінкової вени	12,2±0,5	20,1±0,7*	15,3±0,6
Pi — черевного стовбура	1,3±0,04	2,3±0,19	2,0±0,17
Pi — загальної печінкової артерії	1,2±0,02	1,8±0,03*	1,5±0,02
Ri — черевного стовбура	0,67±0,02	0,82±0,03*	0,75±0,02
Ri — загальної печінкової артерії	0,9±0,02	1,19±0,04*	0,9±0,02
S — черевного стовбура	0,22±0,01	0,25±0,02	0,23±0,01
S — загальної печінкової артерії	0,18±0,01	0,20±0,02	0,19±0,01
S — воротної печінкової вени	0,82±0,05	0,87±0,06	0,83±0,05

Примітка: *p<0,05 – різниці між показниками в I та II групі

У обстежених групах відрізнялися середні показники діаметра загальної печінкової артерії та воротної печінкової вени (p<0,05). Аналіз лінійних швидкісних характеристик кровоплину вказував на вірогідне зменшення цих показників у черевному стовбурі та загальній печінковій артерії у I групі порівняно із показниками у умовно здорових осіб. Збільшувалася середня лінійна швидкість кровоплину у воротній печінковій вені та фоні зростання периферійного опору в даному басейні.

Привертають увагу результати визначення індексів пульсації Гослінга та резистентності Пурсело, отримані показники цих параметрів достовірно відрізнялися в I групі при порівнянні їх у хворих II групи і контролю. За результатами роботи обидва індекси в осіб контрольної групи були суттєво нижчими, ніж у хворих та інвалідів оперованих на біліарній системі, що також свідчить про наявність функціональних змін магістрального кровоплину в печінці.

У подальшому показники кровоплину, визначені безпосередньо при обстеженні пацієнтів, були

використані для визначення розрахункових показників печінкового кровоплину, які надають можливість об'єктивно та якісно оцінити стан порто-кавальної гемодинаміки.

При аналізі отриманих даних встановлено, що об'ємна швидкість кровоплину у загальній печінковій артерії була вірогідно нижчою у хворих II групи (567,9±57,1 мл/хв.), ніж у I групі (772,5±61,0 мл/хв.) та контрольній групі (653,3±61,9 мл/хв.), а у порталній системі переважала як в I групі (1226,5±89,1 мл/хв.), так і в II групі (1124,2±72,0 мл/хв.) порівняно з контролем (596,5±33,1 мл/хв.). За результатами дослідження встановлено перевагу у 2,5 рази об'ємної швидкості кровоплину у воротній печінковій вені у I група порівняно з цим показником у здорових осіб. Ця тенденція відмічена на фоні відсутності анатомічних змін судин. Показник загального печінкового об'ємного кровоплину, отриманий при обстеженні хворих та інвалідів, також майже на 30% перевищував аналогічні нормативні параметри. Протилежні результати отримані щодо доплерів-

ського перфузійного індексу: цей показник майже у 1,5 рази були вищим в контрольній групі, ніж у пацієнтів I та II груп ($0,51 \pm 0,02$; $0,28 \pm 0,02$; $0,34 \pm 0,03$ відповідно), ($p < 0,001$).

Суттєві зміни у хворих та інвалідів, оперованих з приводу ЖКХ та її ускладнень, відбулися і в показнику печінково-судинного індексу він у 1,5 рази перевищував норму ($p < 0,01$).

Визначення коефіцієнта венозного повернення (K1) показало, що його показники в I групі у два рази перевищували дані отримані у здорових осіб ($0,47 \pm 0,03$; $0,97 \pm 0,07$; $0,79 \pm 0,06$; відповідно, $p < 0,05$) У протилежність цьому коефіцієнт артеріального постачання (K2) у інвалідів та хворих визначався достовірно нижчим, ніж в контрольній групі ($0,36 \pm 0,02$; $0,41 \pm 0,03$; $0,51 \pm 0,04$ відповідно, $p < 0,05$). Водночас, порто-печінкове співвідношення (K3) у пацієнтів I та II груп у два рази більш цього показника у здорових осіб ($2,51 \pm 0,35$; $2,26 \pm 0,32$; $0,97 \pm 0,09$ відповідно, $p < 0,01$).

Проведене дослідження показало, що у оперованих хворих на біліарній системі у віддаленому післяопераційному періоді спостерігаються зміни у порто-печінковому кровотоці та кровопостачанні печінки. Переважає венозна складова, артеріальне кровопостачання зменшується і відповідно зменшується перфузія печінки. Даний процес можливо характеризувати як венозну гіперемію у системі ділянкового кровопостачання печінки. Відповідно зростає функціональне навантаження на гепатоцити, що обумовлено високим вмістом плинсичних продуктів у відтікаючій крові від органів черевної порожнини і яка потрапляє до печінки і низьким вмістом у ній кисню.

Хронічні гепатити з різним ступенем тяжкості та активності спостерігалися у 80% реабілітантів на фоні основної післяопераційної патології. Коефіцієнт венозного повернення у цих пацієнтів перевищував 0,8, коефіцієнт артеріального постачання був нижче 0,4, а порто—печінкове співвідношення було біля 2, що перевищувало аналогічні показники отримані у здорових осіб.

При проведенні корекції порто-кавального кровоплину у досліджуваній групі хворих вирішувалися дві проблеми: посилення артеріального постачання печінки та уповільнення венозного повернення. Всі хворі отримували базисну консервативну терапію. Для корекції печінкової гемодинаміки у 34 інвалідів та у 25 хворих ПА групи було призначено лікування виявлених порушень порто-кавального кровоплину за розробленою технологією. До базисної терапії додатково призначали препарати: L-орнітін-L-аспартат ("Гепа-Мерц") протягом 10 діб, цитраглінін та добезілат кальцію протягом 1 місяця у стандартних дозах.

Одночасною корекцією артеріального постачання та артеріальної мікроциркуляції у печінці у всіх випадках проводилися заходи щодо збалансованості венозного припливу. Основою цієї складової гемодинамічної терапії у проведеному дослідженні стали флеботонізуючі препарати або флебопротектори. У досліджуваних хворих застосовували детралекс, що призначався по 500 мг два рази на добу протягом одного місяця.

Після проведеної реабілітації, показники артеріо-порто кавального кровоплину у хворих I групи за даними УЗД характеризувався змінами в бік покращення як артеріальної, так і у венозної складових. В I групі відмічено зменшення пульсового індексу у загальній печінковій артерії на 12,0%, діаметра воротної печінкової вени на 7,7%, середньої лінійної швидкості кровоплину у воротній печінковій вені на 25,4%, що на фоні зменшення індексу резистентності у загальній печінковій артерії вказувало на зниження гіпертензії в портальній системі ($p < 0,05$).

Аналіз динаміки розрахункових показників печінкового кровоплину також вказував на зниження ознак портальної гіпертензії і покращенню стану печінкового кровоплину. Найбільш показовими були зміни визначених розрахункових коефіцієнтів після проведеної комплексної медичної реабілітації (табл. 2).

Таблиця 2

Показники регіонарного печінкового кровоплину в I групі в динаміці лікування за даними доплерографії

Показник	Контроль (M±m)	I група	
		До реабілітації	Після реабілітації
V — черевного стовбуру	1298,7±235,1	1411±146	1372±116
V – заг. печінкової артерії	653,3±61,9	772,5±61,0	625,3±59,0
V — воротної печінкової вени	596,5±33,1	1226,5±89,1*	621,2±52,1
Q	1249,8±73,8	1724,4±139,4*	1325,5±82,2
ДПІ	0,51±0,02	0,28±0,02*	0,44±0,03
ПСІ	10,3±0,45	17,0±1,3*	13,1±0,8
K1	0,47±0,03	0,97±0,07*	0,55±0,06
K2	0,51±0,04	0,36±0,02*	0,48±0,03
K3	0,97±0,09	2,51±0,35*	1,21±0,22

Примітка: * – $p < 0,05$, різниці між показниками в I групі після медичної реабілітації

Проведена комплексна медична реабілітація інвалідів залишила різницю між розрахункових показників і нормативними даними. Відносно вихідних даних об'ємна швидкість кровоплину в порталній системі знижувалась, при $p < 0,05$, але показники об'ємної швидкості кровоплину в черевного стовбуру та загальній печінковій артерії змінювалися невірогідно, ($p > 0,05$). Допплерівській перфузійний індекс після проведеної реабілітації збільшився майже в двічі ($p < 0,01$), а печінково-судинний індекс знизився на 23,0% ($p < 0,05$).

Динаміка показників коефіцієнта венозного повернення (К1) вказувала, на покращення венозного повернення на 43,3% і зростання на 33,3% коефіцієнту артеріального постачання (К2) у інвалідів після проведеної комплексної реабілітації, ($p < 0,05$). Однак, остаточної їх нормалізації не відбувалося. Коефіцієнт порто-печінкового співвідношення (К3), найбільш інформативний при оцінці припливового печінкового кровоплину, знизився у два рази ($p < 0,01$) і вірогідно не різнився від аналогічного показника у здорових осіб ($p > 0,05$).

Більшість досліджених показників після реабілітаційних заходів в обох підгрупах II групи

не відрізнялися від нормативних (табл. 3). Але визначалася вірогідна різниця показника середнього об'єму загальної печінкової артерії в ПБ підгрупі, який на 15,5% був нижчим після реабілітації у порівнянні з контролем ($p < 0,01$). При цьому, середній об'єм воротної печінкової вени в ПБ підгрупі був більшим на 17,5% вищим і не відрізнявся в ПА підгрупі, порівняно з контролем ($p < 0,05$). Вірогідно різнилися в порівнянні з контролем показники пульсового індексу і судинного опору загальної печінкової артерії, які на 33,3% були вищими в ПБ підгрупі ($p < 0,001$). Ці дані вказували на збереження ознак порушення печінкового кровоплину у хворих ПБ підгрупи після проведеної медичної реабілітації.

Зіставлення показників артеріо-портокавального кровоплину між підгрупами встановив суттєві відмінності за пульсовим індексом загальної печінкової артерії, який в ПА був на 14,3% нижчим ніж в ПБ підгрупі ($p < 0,001$). А середнє значення судинного опору загальної печінкової артерії в ПА був на 20,0% нижчим ніж в ПБ підгрупі ($p < 0,001$).

Таблиця 3

Оцінка показників ділянкового печінкового кровоплину після лікування в підгрупах II групи

Показник	Контроль	ПА підгрупа	ПБ підгрупа
Діаметр черевного стовбура	0,53±0,01	0,51±0,01	0,50±0,01
Діаметр загальної печінкової артерії	0,48±0,02	0,49±0,02	0,48±0,01
Діаметр порталної вени	1,02±0,01	1,04±0,01	1,03±0,01
V med. черевного стовбуру	100,2±3,6	96,6±3,1	88,7±3,0
V med. загальної печінкової артерії	59,8±1,2	59,0±1,9	49,9±2,0**
V med. порталної вени	12,2±0,5	13,1±0,6	15,4±0,7*
Pi — черевного стовбура	1,3±0,04	1,6±0,06	1,7±0,07
Pi — загальної печінкової артерії	1,2±0,02	1,4±0,03	1,6±0,03***
Ri — черевного стовбура	0,67±0,02	0,67±0,02	0,69±0,03
Ri — загальної печінкової артерії	0,9±0,02	1,0±0,03	1,2±0,03***
S — черевного стовбура	0,22±0,01	0,24±0,02	0,23±0,02
S — загальної печінкової артерії	0,18±0,01	0,19±0,01	0,21±0,01
S — порталної вени	0,82±0,05	0,80±0,05	0,85±0,06

Примітка: * – $p < 0,05$, різниці між показниками в підгрупах II групи після медичної реабілітації

** – $p < 0,01$, різниці між показниками в підгрупах II групи після медичної реабілітації.

*** – $p < 0,001$, різниці між показниками в підгрупах II групи після медичної реабілітації.

Отже, аналіз показників печінкового кровоплину вказував на значний позитивний вплив запропонованої медичної реабілітації в ПА підгрупі, що значно покращувало стан порталного і печінкового кровоплину у хворих оперованих з приводу ЖКХ та її ускладнень.

Дані тенденції визначалися і в різниці визначених розрахункових коефіцієнтів артеріо-портокавального кровоплину після проведеного лікування в підгрупах хворих II групи (табл. 4).

Об'ємна швидкість кровоплину в порталній системі знижувалась у всіх хворих II групи, але

в ПА вона досягла межі норми, тоді як в ПБ залишалась на 6,0% вищою, ($p > 0,05$). Показники об'ємної швидкості вірогідно різнилися в ПБ підгрупі, лише в басейні ворітної печінкової вени, який в середньому був на 31,7% вищим ніж в ПА підгрупі, ($p < 0,01$). Перфузійний індекс після реабілітації майже на 31,1% визначався вищим в ПА підгрупі, ($p < 0,01$). На 17,5% нижчим визначався печінково—судинний індекс в ПА підгрупі відносно середнього показника в ПБ і вірогідно не різнився від контрольного, ($p < 0,05$).

Показники печінкового кровоплину в підгрупах хворих II групи після реабілітації

Показник	Контроль	ПА підгрупа	ПБ підгрупа
V — черевного стовбуру	1298,7±235,1	1310±152	1302±121
V – заг. печінкової артерії	653,3±61,9	642,0±31,3	671,2±32,0
V — портальної вени	596,5±33,1	524,4±29,1	690,5±35,2*
Q	1249,8±73,8	1193,9±62,1	1325,5±68,2
ДПІ	0,51±0,02	0,59±0,03*	0,45±0,02
ПСІ	10,3±0,45	12,0±0,53	14,1±0,71*
K1	0,47±0,03	0,42±0,03	0,54±0,04*
K2	0,51±0,04	0,55±0,04*	0,40±0,03
K3	0,97±0,09	0,69±0,31	1,49±0,22*

Примітка: * – $p < 0,05$, різниці в ПА і ПБ підгрупах після проведеної медичної реабілітації

У ПА підгрупі пацієнтів коефіцієнт венозного повернення (K1) нормалізувався, тоді як в ПБ перевищував на 14,9% показник в контрольній групі ($p < 0,05$). Визначено зростання на 43,3% і повну нормалізацію в ПА підгрупі коефіцієнту артеріального постачання (K2), а в ПБ він лишився зниженим на 21,6%, після проведеної базисної реабілітації ($p < 0,05$).

Основний коефіцієнт в оцінці приплинового печінкового кровоплину – порто-печінкове співвідношення (K3), після проведеної комплексної реабілітації в ПБ підгрупі залишився на 53,6% вищим за нормативний ($p < 0,05$), натомість в ПА підгрупі він вірогідно не різнився від аналогічного показника у умовно здорових осіб, ($p > 0,05$).

Висновки: 1. У 80% пацієнтів визначаються порушення магістрального печінкового кровоплину в віддаленому періоді після хірургічного лікування жовчнокам'яної хвороби та її ускладнень у вигляді зменшення артеріального кровопостачання і перфузії печінки на тлі домінування венозної складової у системі ділянкового кровопостачання печінки.

2. Розроблена патогететично обґрунтована технологія корекції порушень порто-кавального кровоплину дозволяє покращити печінкову гемодинаміку та попередити розвитку інвалідизуючих наслідків хірургічного лікування при доброякісній патології біліарної системи.

3. Перспективами даного дослідження є визначення впливу різних технологій корекції порушень печінкового кровоплину у хворих на ПХЕС.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Динамика доплерографических показателей печеночного кровоплива при калькулезном холецистите и его осложнениях в послеоперационном периоде / И. В. Верзакова, М. В. Тимербулатов М. Л. Филимонова О. М. [и др.] // Фундаментальные исследования. — 2007. — № 12. — С. 384—387.
2. Лупальцов, В.И. Ошибки и осложнения при лапароскопической холецистэктомии / Лупальцов В.И. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. Медицина. — 2004. — Вип. 7, № 614. — С. 48—51.
3. Методы диагностики и лечения больных с постхолецистэктомическим синдромом / В.В. Лаптев, А.Ю. Цкаев, Н.Е. Гивировская [и др.] // Русский медицинский журнал. — 2009. — № 5. — С. 357—360.
4. Нові технології в лікуванні ускладнених форм жовчнокам'яної хвороби / В.В. Ганжий, А.С. Лапатьяко, І.П. Колесник, К.В. Ганжий // Клінічна хірургія. — 2009. — № 11—12. — С. 35—36.
5. Харченко, Н.В. Постхолецистэктомический синдром: современные подходы к диагностике и лечению / Н.В. Харченко, В.В. Черненко // Український терапевтичний журнал. — 2004. — № 3. — С. 104—110.
6. Caddy, G.R. Gallstone disease: Symptoms, diagnosis and endoscopic management of common bile duct stones / G.R. Caddy, T.C. Tham // Best Pract. Res. Clin. Gastroenterol. — 2006. — Vol. 20, № 6. — P. 1085—1101.
7. Comprehensive approach to diagnostic and treatment of patients with postcholecystectomy syndrome An / Laptev V. V., Tskaev A., Givirovskaya N. E. [et al.] // International Journal of Gastroenterology and Hepatology. — Vienna, 2008. — p. 253.

A.V. KOSYNSKY, A.V. SNISAR, D.L. BUZMAKOV, D.I. DZEVICKY, S.D. DOROGAN

Correction of Hepatic Blood-Flow Disorders After Surgical Treatment of Gallstone Disease and its Complications

UKRAINIAN STATE SCIENCE-RESEARCH INSTITUTE OF MEDICO-SOCIAL PROBLEMS OF DISABILITY,
DEPARTMENT OF MEDICO-SOCIAL EXPERTISE AND REHABILITATION AT SURGICAL DISEASES,
DNIPROPETROVSK

In-present study the state of magistral hepatic blood flow is investigated in 90 patients, who underwent operations because of gallstone disease and its complications. In 80% of patients with postcholecystectomy syndrome violations of hepatic blood flow were determined in a remote period – such as diminishing of arterial blood supply and liver perfusion on a background of prevailing of venous constituent. Reasonable technologies of portocaval blood flow correction were worked out, which allowed to improve a hepatic hemodynamics and prevent development of disabling consequences of surgical treatment of gallstone disease.

Keywords: gallstone disease, surgical treatment, hepatic blood flow, technology of correction

Стаття надійшла до редакції: 20.05.2011 року